

DIMENSIUNEA ISTORICĂ ÎN ROMANUL *CAPĂȚUL DRUMULUI DE* LILIANA COROBCA

MEREACRE Ana,

Facultatea de Filologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din
Chișinău, ORCID 0000-0001-5233-270X, e-mail: mereacreana240@gmail.com

Rezumat. În articolul dat afirmăm ideea că literatura reprezintă istoria, iar istoria este cea care se immortalizează prin literatură, fiind două domenii interdisciplinare. Pentru a argumenta această îmbinare armonioasă dintre literatură și istorie, dar și invers, vom crea o punte de legătură între aceste două domenii prin intermediul romanului Lilianeii Corobca – *Capățul drumului*.

Cuvinte-cheie: literatură, istorie, război, amintiri, români

Abstract. In this article we affirm the idea that literature represents history, and history is the one that is immortalized through literature, being two interdisciplinary fields. In order to argue this harmonious combination of literature and history, but also vice versa, we will create a bridge between these two fields through the novel Liliana Corobca – *Capățul drumului*

Keywords: literature, history, war, memories, romanian

Literatură și istorie, două cuvinte universale, iar unul fără altul nu ar putea exista, o îmbinare perfectă care întruchipează un întreg. Literatura reprezintă istoria, iar istoria este cea care se immortalizează prin literatură – două domenii interdisciplinare. Atât istoria, cât și literatura prezintă fapte concrete care au sau au avut un impact puternic asupra omenirii și au lăsat urme adânci și goluri imense în sufletele oamenilor. Între istorie și literatură există o relație de interdependență prin simplul fapt că unele opere literare au la bază fapte istorice reale și veridice.

Pentru a argumenta această îmbinare armonioasă dintre literatură și istorie, dar și invers, vom crea o punte de legătură între aceste două domenii prin intermediul romanului Lilianeii Corobca – *Capățul drumului*.

Romanul contemporan basarabean *Capățul drumului* este cel care ne pune în față istoria prin prisma literaturii. Este un roman de istorie trăită, de suflet, o scriere de familie a celor care au fost rupți de rădăcina neamului și duși cu forța în diferite ținuturi nemărginite ale necuprinsei Siberiei. Un roman plin, un roman intens, care prezintă istoria și trecutul românilor bucovineni prin intermediul protagonistei Ana Blajinschi sau *Blajinica*, așa cum era numită de către cei care o cunoșteau. Calvarul acestei tragedii începe pe 13 iunie 1941. După o călătorie lungă, cumplită, alături de alți zeci de mii de oameni înghesuiți în vagoanele pentru vite, pentru Ana a urmat zece ani de viață grea, pe timp de război și foamete. Străbunica, ajunsă la vârsta de 90 de ani, își mărturisește amintirile dureroase nepoatei, străpunse pe alocuri de raze de lumină, căci „povestea are putere,

povestea alungă necuratul, dar alungă și moartea” [1]. Romanul Liliane Corobca, bazat și pe mărturia reală, este o lungă călătorie într-un tunel întunecos, cu întâmplări feroase, în care doar în ultima clipă descoperim ce se află la *capătul drumului* misterios. Aceste ferocități ale timpului nu pot fi trecute cu vederea, nu pot fi șterse din paginile istoriei, căci „**împlătirea unor destine care se întălnesc în situații limită, neajunsurile și torturile la care sunt condamnați nu numai adulții, dar și copiii, lasă un gust amar și îndeamnă la reflecție**” [2].

Este o carte tămăduitoare, plină de poezie, de respect, iubire, blândete, speranță și credință, valori care, din păcate, sunt din ce în ce mai rare. Căci „vine o vreme, care vine, dar mai rar în istorie, când pășim din lumea veche în cea nouă, când o epocă se sfârșește și când sunetul unei națiuni de mult oprimate își găsește forța de expresie” [3], așa cum și-a găsit-o și Liliana Corobca în literatură.

Ce poate fi mai dureros, înfricoșător și absurd decât un simplu sunet de tren? Pentru noi poate că nu înseamnă nimic ori poate fi o banală sirenă de serviciu, dar pentru cei din '41 acest țipăt însemna frică, teamă, groază, frig, durere, foamete. Cu acest sunet ciudat, asemenea răcnetului unui balaur, a început chinul, calvarul, războiul și foametea organizată. Această locomotivă le-a furat românilor de pretutindeni tot ce au avut mai scump și drag pe acest pământ: bunicii, părinții, copiii, frații, surorile și libertatea de a trăi frumos și demn, de a savura clipe deosebite pe pământul lor sfânt, la ei acasă.

„Când vedeam că trenul vine, tremura inima-n mine, of,

Când vedeam vagoanele, știam că iau oamenii.

Ai dus sute și-ai dus mii în Siberiile pustii;

Ai dus mii și milioane, să moară de frig și foame” [1, p. 19].

Autoarea romanului vine să ne pună în față drumul parcurs de către deportații bucovineni, durerile prin care au trecut, batjocura și chinurile pe care le-au avut de îndurat fiecare în parte. Singura armă care a putut să-i scape de la moarte și i-a salvat a fost puterea rugăciunii spuse din inimă, credința și crucea. Credința în Dumnezeu și speranța că vor supraviețui le-au dat putere și răbdare. Nu aveau cărți de rugăciuni – ei le cunoșteau pe de rost. Se rugau pentru a nu muri în tren, căci oamenii mai slabi, copiii și bătrânii mureau ca muștele. Se rugau pentru ca Dumnezeu să le adauge credință, iar când au terminat merindele, se rugau ca Dumnezeu să le taie gândul de la mâncare. „Doamne, fă să dispară cuvântul acesta din cugetul nostru, iar odată cu el să dispară și lihnirea ce aduce corpului” [1, p. 103].

Cum ar fi să te urci în tren fetiță și să cobori femeie? Cum ar fi să vezi, copil fiind, că oamenii mor în ochii tăi? Cum ar fi să vezi o grămadă de copii care nu pot admira razele soarelui? Groaznic!!! Ți s-ar rupe inima-n bucăți, dar acei copii ca Ana Blajinschi știi ce importanță are o mângâiere de soare, aerul curat, fărâmitura de pâine și stropul de apă care îți atinge buzele uscate. Dar dacă raza soarelui nu ajunge la tine, ce faci? „Rozi spațiul dintre două scânduri, nu multe – să

nu bată la ochi, apoi legi cu o sârmă o tablă, ca un fel de capac de închis geamul care apără de ploaie și de soldați, așa cum au procedat copiii din vagonul în care se afla și fetița – Ana Blajinschi” [1, p. 28]. Copiii erau cei care se bucurau de raza lor de soare, aceasta fiind pentru ei cel mai mare dar. Acum întreg soarele ne aparține nouă, dar ei trebuiau să se înghesuiască și să se rânduiască pentru a putea admira raza de lumină și căldură.

Protagonista noastră își aduce aminte cu greu cum și-a sărbătorit ziua de naștere, cum, la un moment dat, a crezut că și-a găsit dragostea în acel amărât de tren, cum a asistat la nașterea unui copil care a murit. Memorabile sunt poveștile (re)trăite, momentul când au fost dați jos din tren crezând că aici, poate, suferința lor a luat sfârșit, dar nu... Câte și mai câte amintiri și clipe amare au urmat. „Când credea că aici e capătul, că gata, au ajuns, că mai departe nu-i nimic, nu se mai poate merge, destinul râdea de ei” [1, p. 111]. Drumul vieții nu are capăt, căci la capătul drumului se află cerul. Ana Blajinica păstrează, prin credință, prin iubire și prin forța caracterului, o anumită inocență, care o face să învingă experiențele monstruoase prin care a trecut și să nu se contamineze de ură.

Pentru deportați, sosirea la destinație a însemnat viață, a însemnat un nou început, un nou destin și noi descoperiri. Din acest moment, viața lor a căpătat un alt sens, cerul devenise altul și nu se mai săturau să-i admire frumusețea. „Sus cer, jos cer, stânga, dreapta și în toate părțile, cer, numai cer! Trenul se îndepărta lin, se topea în zare, făcând cale întoarsă. Mai departe nu există cale ferată, aici s-a terminat. Iar pe noi, după o călătorie lungă în trenul iadului cel blestemat, ne-au abandonat, ne-au lepădat, ne-au aruncat fix în cer. De parcă Dumnezeu a auzit rugăciunile noastre repetate și, după o lună de chinuri, ne-a îndreptat aici, în raiul acesta ceresc fără margini. Cerul începea încă de la firul ierbii, scurtă, plăpândă și rară, altceva nici nu era în jur cât puteai prinde cu ochii! Doamne, am ajuns la capătul drumului care se află drept în mijlocul cerurilor Tale! Atâta aer pentru plămâni noștri ofiliți și atâta frumusețe pentru îndurerații noștri ochi după înghesuiala și întunecimea din vagon! Aer, aer, aer!” [1, p. 7]. Dar cine știa ce îi aștepta înainte? Foame, muncă istovitoare, ger cumplit, amenințări. „Frumoșii gospodari din Bucovina erau de nerecunoscut – semănau cu niște schelete mișcătoare pe acel pământ blestemat și năpădit de ciulini” [1, p. 119] al surghiunului. Câte și mai de câte au avut de îndurat... Copii nevinovați, flămânzi pe pământuri străine, stăteau la pândă pentru a prinde țigari, ca să-și poată potoli foamea. Și mare le mai era bucuria când se întorceau acasă cu un animăluț și știau că vor putea să își înfrâneze poftele necruțătoare. Greu, tare greu le-a mai fost sărmanilor bucovineni. Mama Anei era cea care dădea totul pentru fiica sa, deseori spunând că nu îi este foame, că nu dorește să mănânce, pentru ca Ana să își aline foamea. Tot ce își doreau în primul an de surghiun era ca să „poată mânca pe săturate” [1, p. 125].

Surghiunul a însemnat munca pe câmp la scos cartofi, la fermă, la cale ferată, întâlnirea cu micul piscoiaș *Kot*, pescuitul în locuri interzise, despărțire de mamă, tristețe, frică, moarte. În 1945 s-

a terminat războiul, iar viața a devenit puțin mai bună, dar tot plină de munci pentru a supraviețui. Pentru Ana a urmat un moment cutremurător pe lângă toate celelalte, pierderea sprijinului, mângâierii și alinării ei – măicuța dragă, nu înainte de a-i îndeplini unica dorință: „un cubuleț de zahăr”. „Mamă, uite ce de-a zahăr ți-am adus! Trezește-te, deschide ochii! Mama s-a lăsat greu peste mine și a trebuit s-o țin să nu se prăbușească. Am întins-o pe pat, i-am pus în mâini câte un cub de zahăr, am încercat să-i pun unul în gură. Cum să mori cu atâtea bunătăți? I-am lăsat zahărul să se înfrupte măcar pe lumea cealaltă” [1, p. 220].

În 1946, a dat Domul să se întoarcă la vatra strămoșească. Ana a plecat fetiță și s-a întors femeie. Satul era de nerecunoscut, căsuța era alta, nimeni nu o cunoștea, nimeni nu o aștepta. Ana Blajinschi povestește cum și-a refăcut viața, cum s-a căsătorit cu un alt bărbat, dar nu cu Jenea ei, băiatul pe care îl întâlnește în vagon, ci cu Anton; greutățile prin care a trecut și aici, dar nu s-a dat bătută, ci a crezut și s-a rugat bunului Dumnezeu. După ani de zile avea să afle cu tristețe că răul ce i s-a întâmplat – pierderea copilului și a bărbatului – au fost puse la cale de către cea pe care o credea „prietena adevărată.” Dar ce inimă, ce suflet neprihănit să ai ca să ierți totul și să răspunzi răului cu bine, să fii asemenea Anei? O inimă cât un munte, un suflet cât un ocean, o privire blândă, o voce caldă. Viața Anei a fost o filă ruptă din istorie. Doar cei care au trait în acele timpuri pot să vorbească, dar în același timp și să simtă, să (re)trăiască momentele pline de durere. Oameni ca eroina din romanul *Capătul drumului au reușit să țină piept demonilor suferinței și să le dea o lecție de umanitate.*

Romanul Liliane Corobca nu te poate lăsa indiferent, nu te poate lăsa fără semne de întrebare, nu te poate lăsa fără emoții. Oricare filă din acest roman reprezintă o poveste, o istorie trăită și simțită de suflete omenești. Acest roman cu siguranță fură din lacrimile celor care îl citesc, îl simt, căci Liliana Corobca nu a vorbit prin cuvinte, ci prin propriul său suflet. Ea a fost cea care a reușit să transmită emoții și sentimente prin puterea cuvântului, iar istoria a înveșnicit în paginile cărților evenimentele cumplitei război. „Este un exercițiu al memoriei noastre istorice, care demonstrează, în același timp, cum să-ți păstrezi umanitatea în condiții imposibile” [4].

Bibliografie:

1. Corobca L. *Capătul drumului*. – Iași: Polirom, 2018.
2. <https://filme-carti.ro/carti/o-lectie-de-sfintenie-capatul-drumului-de-liliana-corobca-72716/>
3. <https://rstforums.com/forum/topic/23386-mesaje-din-trecut/>
4. <https://www.observatorcultural.ro/articol/la-capatul-drumului-este-intotdeauna-cerul/>

Notă: Articolul a fost realizat în cadrul proiectului de cercetare nr. UST. PCSt. 17.2022, „Romanul contemporan basarabean: între inter- și pluridisciplinaritate”, aprobat pentru finanțare pe anul 2022 în ședința Senatului UST, proces-verbal nr. 6 din 25 ianuarie 2022.